

PÅ NORSKTOPPEN

INFORMASJONSMAGASIN FOR LEBESBY KOMMUNE | ÅRGANG 12 | NR. 3 - 2015

Lebesby kommune

På Norsktoppen

Da er vi endelig inne i den koselige adventstiden igjen og med den hører juleutgaven av På Norsktoppen. Vi takker for alle bidrag til bladet, og håper det byr på godt lesestoff fra hele kommunen. Dette blir Silje sitt siste nummer av På Norsktoppen, hun er sluttet i jobben som kultursjef men hjelper til med denne utgaven. Vi ønsker alle våre lesere en flott advent og en fin julefeiring. Ta godt vare på hverandre og tenk hvor heldige vi er som bor i en fredelig plett i verden.

God Jul!

Hilsen Harald, Toril og Silje

KONTAKT OSS

postmottak@lebesby.kommune.no
Telefon 78 49 95 55

VIL DU ABONNERE?

Magasinet kommer ut tre ganger i året og blir delt ut gratis til alle som bor i Lebesby kommune.

Bor du utenfor kommunen tilbyr vi årsabonnement for kr 250,-

Bankgiro:

4961.72.00235

og merk den:

Årsabonnement «På Norsktoppen».

Send til:

Lebesby kommune,
kulturkontoret, postboks 38,
9790 Kjøllefjord.

FORSIDEFOTO

Stian Hansen

TRYKK OG LAYOUT

Trykkeriservice AS, 9711 Lakselv
post@trykkeriservice.no | 78 46 59 20

ORDFØRERENS *julehilsen*

Vi er i gang med utredningen om en eventuell kommunesammenslåing. Som kommune er vi forpliktet til å gjøre dette. Ilag med Gamvik kommune har vi engasjert PWC til å gjøre denne jobben. Kommunestyret skal iløpet av desember ha møte med PWC som legger fram rapport og konklusjon, etter det skal politikerne avgjøre om man går videre i prosessen. Om vi velger å fortsette jobben vil det etter jul bli flere folkemøter der dere som innbyggere får informasjon og blir kjent med problemstillingene, samt at vi til våren vil avholde ei folkeavstemning.

Kommunesammenslåing er en svært viktig sak, som både engasjerer og irriterer. Det finnes mange usikkerhetsmoment. En av de største utfordringene er at vi ikke før i mai får vite den fremtidige kommuneøkonomien. Regjeringen har gjentatte ganger signalisert at småkommunetillgget vil bli fjernet. Om dette forsvinner vil både Lebesby og Gamvik tape 11 millioner hver, i året. Ved en eventuell kommunesammenslåing er vi blitt lovet samme inntekter som idag i de neste 15 årene.

Som ordfører er jeg opptatt av at dere som innbyggere skal få gode tjenester, i tillegg til at dere skal være med å ta en eventuell avgjørelse. Det vil derfor være tjenestetilbudet, i tillegg til folkeavstemning som til syvende og sist skal avgjøre om vi som kommunestyre skal bestå som egen kommune, eller slå oss sammen med andre.

Jeg er veldig glad for at datautstyret til kommunens skoler nå ser ut til å være på plass. Dette var en svært viktig og etterlengtet investering. Nå må vi som politikere være beredt til å prioritere dette også i årene som kommer, slik at man får holdt denne dataparken ved like og oppdatert den med både utstyr og programmer når behovene er der. Det er viktig at elevene til enhver tid har godt utstyr.

Årets budsjett vedtas av kommunestyret i disse dager. Da overføringene fra staten er blitt betydelig mindre, er det dessverre en umulig oppgave å finne penger til alt. Men jeg er ganske sikker på at vi også i 2016 vil kunne gi gode tjenester til dere som innbyggere.

Da gjenstår det bare å ønske alle en god jul og et riktig godt nytt år!

Hilsen ordfører

Stine Akselsen

DU må si det for å bli det

Donasjonsdagen var den 24.10.2015. Heidi Persen er en av de som brenner for dette temaet. I denne artikkelen forteller hun litt om sin historie.

 Heidi Persen

Jeg deltok på LHL sin lørdagskaffe for å snakke om organdonasjon for de som var interessert. Der ble jeg godt tatt imot, og vi hadde mange fine samtaler. Noen kom innom sammen med barna for å få informasjon om temaet, noe jeg synes var veldig fint. Jeg har nå ønsket meg kurs gjennom LNT Finnmark (Landsforeningen for nyresyke og transplanterte, Finnmark) i undervisning for unge om organdonasjon, håper vi får dette til.

I år var mottoet til for donasjonsdagen «Du må si det, for å bli det.» Det er for å sette fokus på viktigheten ved å snakke med sine nærmeste om sitt ønske om organdonasjon. Jeg pleier å si at det er like viktig å si ifra at man ikke ønsker å donere organer, som at man ønsker, fordi det er de nærmeste pårørende som får spørsmålet dersom ulykken er ute. Ved å være organdonor, kan en person redde inntil 7 liv for mennesker som behøver livsviktige organer. Disse 7 organene er 2 lunger, hjerte, 2 nyrer, bukspyttkjertel og lever.

TAKKNEMLIG FOR LIVET

Da jeg ble født i 1981, hadde jeg en medfødt nyrefeil som gjorde at legene måtte operere meg og fjerne den ene nyra mi. I årene som fulgte, reiste min mor på hyppige kontroller med meg til Rikshospitalet i Oslo, og som voksen følges jeg nå opp i Tromsø. Heldigvis har den gjenværende nyra fungert forholdsvis bra i hittil 34 år. Jeg føler meg veldig takknemlig for det. Nyrene har en viktig jobb med blant annet å rense blodet og skille ut urin. Min nyre har blitt gradvis verre fordi jeg har nyresvikt, og jeg har nå diagnose kronisk nyresvikt stadie 4. Enkleste måte å forklare noe om stadiene på, er at i stadie 5 er det nødvendig med dialyse, eller aller helst transplantasjon fordi nyren ikke lenger kan rense blodet og man blir «forurenset» innvendig. Det fører til lavt energinivå, trøtthet, man blir veldig fort sliten, selv små ting i hverdagen blir en utfordring, og mange har flere komplikasjoner i tillegg. Derfor må jeg velge nøye hva jeg skal bruke energien min på, og samfunnets forventninger til deltakelse, er en stor utfordring for meg, dette er jo en usynlig sykdom.

ALLE KAN SI JA

Ingen kan si når nyren min svikter helt, kanskje om 6 måneder, 2 år eller lenger tid?! Men jeg vet at jeg da

kommer til å bli satt på venteliste for å få en ny nyre, fra en organdonor som før sin tragedie, har tatt et valg om å gi sine organer til mennesker som behøver dem for å overleve. Det står nå nesten 400 mennesker på denne ventelisten for nye nyrer i Norge. I tillegg er det mange som venter på andre livsviktige organer som hjerte, lunger, bukspyttkjertel og lever. Noen vil måtte vente lenger enn andre, og noen vil dessverre dø imens de står på venteliste. Du som leser dette, kan bidra med å si «ja» til å være donor dersom noe skulle skje med deg.

Alle kan i utgangspunktet melde seg som donor ved å fortelle det til sine nærmeste, bære donorkort og/eller laste ned en app for organdonasjon. Gammel som ung, det er ingen aldersgrense for å være organdonor. Det er leger som vurderer om, eller hvilke organer som kan brukes. Jeg har også meldt meg som organdonor, og jeg har informert mine pårørende om mitt valg. Tenk så stort, å gi livet i gave til andre mennesker etter sin død. LNT-Finnmark Fylkeslag er nylig blitt grasrotmottaker, og dersom du ønsker å gi din støtte til vår organisasjon, er organisationsnummeret 998 187 990.

Dersom du ønsker å snakke med meg om organdonasjon, kan jeg kontaktes på Facebook eller på epost hb-pers@frisurf.no.

Drift på slippen igjen

Knut Tore Bakken Lauritsen er i full gang med arbeidet på slippen i Kjøllefjord. ►

Stein Kåre Røvik AS har travle dager etter å ha kommet godt i gang med drifta på slippen i Kjøllefjord.

📷 Toril Svendsen

Det er hektiske dager for firmaet Stein Kåre Røvik AS, både når det gjelder aktivitet innen anleggsdriften og slippdriften.

– Vi har høye ambisjoner for drifta av slippen, sier eier og daglig leder Stein Kåre Røvik. Men det viktigste er at ting fungerer, og at vi får et godt rykte. Da må vi være flinke og effektive og få jobben gjort. Det er i hovedsak Knut Tore Bakken Lauritsen som skal jobbe for fiskeflåten, og han er allerede godt i gang. Til nå har det vært mest sveising av containere og romluker.

– Jeg har vært litt nervøs i starten, men har hittil ikke fått noen klager, sier

Knut Tore, som stortrives i jobben. Det er fortsatt noen fiskere som venter på å få utført ulike oppdrag, men det blir lettere å gjøre en effektiv jobb når flytebrygga er på plass ved slippen og båtene kan komme hit, sier Knut Tore. Målet til bedriften er å ha en stabil arbeidsmengde slik at det kan være en 100 % stilling knyttet til slippdriften.

– Når det er lys her, kommer det også flere innom for å få utført oppdrag, i følge Stein Kåre. I tillegg til flytebrygga har de også en båtvogn hvor de kan ta opp båter opptil 27 fot. Den opprinnelige slippvogna vurderer han å bruke på sikt, men det viktigste nå er å

få på plass flytebrygga. Daniel Lauritzen er innom slippen denne dagen. Som lokal fisker synes han det er fabelaktig at det endelig er glo i pæra igjen, og at bygget er kommet til sin rett.

Det er også gjort innkjøp av utstyr til å presse hydraulikk-slanger, noe både fiskeflåten, andre fartøy, industrien og anleggsmaskinene kan benytte seg av. Firmaet Stein Kåre Røvik AS har hatt stor vekst i omsetning de siste årene, og er nominert til «Vekst i nord» prisen, blant 14 andre vekstkandidater i Finnmark. (Hvem vinneren ble var ikke avgjort da Norsktoppen gikk i trykken.)

Landgangen på 12 meter er klar til utsetting. F.h. Knut Einar Esp, Stein Kåre Røvik, Knut Tore Bakken Lauritsen, Daniel Lauritzen, Daniel Sjøgren Olsen og Jakob Sørbø Lauritzen.

Det nye kommunestyret

Det nye kommunestyret i Lebesby var samlet for første gang 12. oktober.

Kommunestyret består denne perioden av representanter fra Arbeiderpartiet (AP), Tverrpolitisk liste (TL), Miljøpartiet de grønne (MDG), Sosialistisk ventreparti (SV) og Høyre (H).

Foran fra venstre ser vi: Ordfører Stine Akselsen (AP), Charlotte Angell (TL), Kristin Mørch (MDG), rad 2 fra venstre: Ingunn Sørbo (AP), Marte Sørbo Rasmussen (2. vara for AP), Sigurd Rafaelsen (AP), Hanne Øien (SV), Rakel Løkke (TL), Thord Karlsen (AP), Jan Olav Evensen (AP), Arnkjell Bøgeberg (TL). Bak fra venstre: Henry Ingilæ (TL), Bård Rasmussen (H), Leif Pedersen (TL), Jan Holm Hansen (AP), Bjørn Pedersen (AP) og Jan Børre Pettersen (MDG). Thomas Hansen (AP) var ikke tilstede.

Foto: Harald Larssen

Litt «unnabakke» for kommuneøkonomien

Rådmannen tror at kommuneøkonomien har passert toppen for denne gang og at økonomien til småkommunene blir svekket fremover.

 Harald Larssen

Så er vi der igjen, det er snart jul og rådmannen har lagt fram forslag til budsjett.

Kommunen er en kompleks virksomhet og skal yte tjenester i alle livets faser til våre innbyggere. Vi forsøker å planlegge kommende år så godt vi kan ut fra den kunnskapen vi sitter inne med.

Rådmannen tror at kommuneøkonomien har passert toppen for denne gang. Etter all sannsynlighet ligger de beste årene bak oss, når vi ser tjenestebehov i forhold til inntekter. Regjeringen gjør for 2016 flere grep som svekker småkommunenes økonomi. I tillegg fremmet regjeringen i sommer også et forslag om endringer i eiendomsskatt på «verk og bruk», som det heter i loven. Dersom dette blir vedtatt av Stortinget vil vi tape store inntekter hvert eneste år fremover.

I forslaget til statsbudsjett ligger det også store reduksjoner i regional-

utviklingsmidler til fylkeskommunene. Dette betyr ganske sikkert reduksjon eller bortfall av overføringer til kommunale næringsfond. Flere tiltak hos oss har vært finansiert av slike midler.

For ordens skyld, regjeringen er nevnt flere ganger her innledningsvis. Det er ikke slik at rådmannen tror situasjonen for kommunene vil bli mye annerledes med en regjering utgått av andre parti(er). Vi må bare ta inn over oss at også norsk økonomi står ovenfor utfordringer.

Vi har fått flere ressurskrevende brukere, med store tjenestebehov fra flere avdelinger. I tillegg har vi vedvarende høyt belegg på sykehjemmet, og har tidvis behov for ekstra personell. Summen av dette er at vi må gjøre reduksjoner i «ikke lovpålagte tjenester». For å finansiere behovene i «lovpålagte tjenester». Det blir ikke færre ansatte i organisasjonen vår, men rådmannens forslag innebærer en dreining fra kultur og teknisk til pleie- og omsorg/oppvekst. Det foreslås videre ingen låneopptak i 2016, bortsett fra startlånsmidler til videre utlån. Det betyr en utsettelse av flere investeringer. Vi må få avklart det nevnte forslaget om endringer i eiendomsskatt før det er anbefalt å ta opp nye lån.

Kort oppsummert så må vi sette

bremsene på og ha fokus på kjerneoppgavene. Kommunen må prioritere bruken av pengene vi har, og ha lave investeringer de neste 3-4 årene. Det er helt avgjørende å ha kontroll på økonomien, og sørge for tilstrekkelig buffer til å håndtere pensjonsforpliktelser og eventuelle renteendringer i årene som kommer. Hele forslaget til budsjett finner du på kommunen hjemmeside www.lebesby.kommune.no

Dette var litt om rådmannens forslag og vurderinger, så er det jo slik at det er politikerne som til slutt bestemmer. Kommunestyret behandler budsjettet i møte den 16. desember.

Byggestart for fiskerianlegg i Kjøllefjord

Lebesby kommune har i fem år jobbet med å legge til rette for økt aktivitet innen fiskerinæringa i Kjøllefjord. Nå er alle brikkene på plass, og byggingen av et nytt fiskerianlegg starter innen kort tid.

 Harald Larssen

Det viser at langsiktig jobbing og tålmodighet til slutt gir resultater. Nergård Polar Kjøllefjord AS etablerer seg med ny fiskeindustri i Kjøllefjord. Driftsselskapet som blir eid av Nergård AS og Polar Seafood Norway AS, skal kjøpe fisk og skalldyr. Bedriften planlegger å ha ca 20 ansatte og de vurderer også levendelagring av torsk for å strekke ut sesongen.

Bygget tilrettelegges for reiseliv som et visningsanlegg med en glassgang hvor man får god utsikt til produksjonen. Det blir også gjort flere andre tilpasninger i bygget. Hurtigruten AS har vært i tett dialog med eiendomsselskapet Fiskeribyg AS under planleggingen, og de er svært fornøyd med å få et slikt produkt til sine gjester. Fiskeribyg AS har valgt firma Roald Johansen AS i Alta som hovedentreprenør.

To fiskeindustribedrifter i Kjøllefjord vil ha stor betydning for kystflåten vår, vi vil bli mer attraktiv for fremmedflåten og det gir økt aktivitet for næringslivet og reiselivsnæringen lokalt. Kommunen er også veldig glad for det gode samarbeidet vi har hatt med lokale investorer, Nergård og Polar. På bildet er de lokale investorene som ilag med Nergård/Polar (32%) og kommunen (26%) skal eie bygget.

Gravearbeidene i tomte til det nye fiskeribygget er i gang. Bygget blir på ca 1800 m².

Lokale investorer skal eie til sammen 42 % av Fiskeribyg AS, f.v. Bård Rasmussen, Thor Bjarne Ødegård, Jan Erling Akselsen, Jørn Larssen, Arne Berg og Bernt Reidar Fredriksen. Sammen med Stine Akselsen.

Firma Asbjørn Ødegård og Sønn AS har oppdraget med å grave ut tomte. Her ved Thor Bjarne Ødegård.

Halde Arkitekter AS

Ny fiskerikai i Kjøllefjord

Den nye fiskerikaia i Kjøllefjord er ferdig og ble overlevert 15. juli.

  Toril Svendsen

Det er en 50 meters betongkai, med fendervegg i tre, som er bygget av Secora AS. Lebesby kommune ble tildelt 50 % tilskudd fra Kystverket (over post 60), og tilskuddet gjorde prosjektet mulig å realisere. I deler av havneområdet bak molo Q og inn mot den nye fiskerikaia er det blitt mudret ned til – 6 meter LAT (laveste astronomiske tidevann), og foran den nye kaia er det – 7 meter LAT. Lebesby kommune ble tildelt 50 % tilskudd over post 60 også til dette prosjektet. Kommunen er også innvilget tilskudd fra Finnmark Fylkeskommune til opparbeidelse av nytt industriområde.

Skoleprosjektet «glemte kriser»

Mange kriser i verden får ikke noe oppmerksomhet. 10. klasse setter fokus på det sammen med Leger uten grenser.

 Sanna M Lillevik Hanne Arnrup-Øyen

10. klasse ved Kjøllefjord skole jobber med et skoleprosjekt fra Leger Uten Grenser. Prosjektet heter Glemte kriser og går ut på å få fokus på de krisene i verden som er svært viktig, men ikke får noe oppmerksomhet. Det er ti forskjellige glemte kriser med hvert år. Vi har dekket mesteparten av de ti sakene, men vi jobber enda med å få dekket alle.

Glemte kriser er en konkurranse hvor du skal få spredd ordet mest mulig om de forskjellige krisene. Men vi har deltatt for at folk kanskje får mer med seg om hva som skjer i verden, færre dør når flere vet. Vi vil ha rettferdighet i verden, for den vi lever i nå er det helt motsatte av rettferdig.

For mer informasjon kan dere besøk bloggen vår: glemtekriser.wordpress.com eller på vår facebookside: Det Vi Har Glemmt.

10. klasse ved Kjøllefjord skole har besøk av Inger Hansen fra Leger uten grenser.

I ÅR ER DET DISSE TI KRISENE SOM GJELDER

Tuberkulose: 9 millioner utvikler tuberkulose hvert år

Tsjad: 500 leger på 12 millioner mennesker

Mental helse: 3 av 4 fattige får ikke mental helsehjelp

Katanga: Over en halv million mennesker på flukt

Barn med hiv: Uten medisiner vil 50 % dø før de blir 2 år

Den sentralafrikanske republikk: 72,5 % av helsestrukturer er ikke-fungerende

Malaria: Malaria dreper et barn hvert minutt

Utrygg abort: Utrygg abort dreper 6 kvinner i timen

Haiti: 60 % av kvinner føder uten kvalifisert helsehjelp

Pakistan: Nyfødt dødelighet

IKT i fokus

Den siste tiden har det vært stort fokus på å få oppgradert IKT-utstyret på skolene og barnehagene i kommunen.

  Marit Bakken

Bruk av digitale verktøy er en av de grunnleggende ferdighetene og skal dermed inngå i alle fag.

Utstyret som har vært brukt tidligere har vært nokså utdatert, så her trengtes det et skikkelig løft. Kommunen har gjennom høsten investert i utstyr og lisenser for nærmere 2 millioner. I dette inngår Smart Boards i alle klasserom, nye PCer til elevene

på ungdomstrinnet, Chrome Books til elevene på mellomtrinnet, stasjonære PCer og iPads til bruk på småtrinnet og i tillegg var mange av lærernes PCer modne for utskiftning.

Vi går en ny og spennende hverdag i møte, både elever og lærer må øves opp i å bruke det nye utstyret og vi vil garantert treffe noen skjær på turen. Heldigvis har vi Vegard Langås på IT-avdelinga, han har gjort en kjempe jobb gjennom hele prosessen, og stiller alltid opp dersom vi trenger det. Vi gleder oss veldig til å komme ordentlig i gang og ta utstyret i bruk, samtidig vet vi at Rom ikke ble bygget på en dag – vi kan ikke lære alt på en gang.

Lærerne skolerer seg også

Det er ikke bare elevene som får økt sin kompetanse, også lærerne i Gamvik og Lebesby deltar på flere kurs i året.

  Johnny Myhre

Kursformen varierer gjerne mellom å hente eksterne kursholdere eller bruke egne krefter. Denne høsten har vi hatt to kompetansehevingsdager hvor vi har brukt egne lærere for å lære opp de andre.

I august var alle lærerne på Lebesby, hvor de ble delt inn i grupper på tvers av skolene og hvor de rullerte

på 6 forskjellige opplegg med digitale ressurser, vurdering for læring og stasjonsundervisning. Hensikten med slik gruppeinndeling, samt god tid til lunsj/grilling, er at lærerne også skal bli kjent med og få etablert nettverk med lærere fra de andre skolene.

I begynnelsen av oktober var alle i Mehamn, hvor det var tre stasjoner med ulike digitale ressurser, hvorav to med lokale lærere og en utenfra. I november er også alle ungdomsskolelærerne på kurs om muntlig eksamen, der en gjennomgår reglene og blir enige om hvordan en legger opp eksamen. På muntlig eksamen er det

skolene selv som legger opp prøven, med sensor fra en av naboskolene. Da er det greit at faglærer og sensor har samme oppfatning om hvordan prøvene skal være.

I Lebesby kommune er det et stort ikt-løft for skolene og det bærer nok også kurstilbudene preg av, blant annet har lærerne i kommunen deltatt på smartborkurs (interaktive tavler) i Kjøllefjord.

Lærerne har fått påvirke hvilke områder de behøver kurs på og vi har fått gode tilbakemeldinger på bruk av lokale ressurser på kursene. Det har gitt bedre og mer tilpassede kurs.

faksimile fra avisa Ruija Kaiku i forbindelse med utgivelsen av den første boka.

Elisa Viitamaa har laget finske skolebøker

Elisa Viitamaa begynte som finsklærer ved skolen i 2002. Hun oppdaget raskt at utvalget av materiell som var tilpasset finsk-norske barn var en stor mangelvare – ikke bare i Kjøllefjord, men i hele fylket og landet.

 Anja Elvestad

Bøkene som fantes var gjerne svenske og passet ikke for oss i en norsk skole.

I 2010 la Fylkesmennene i Finnmark og Troms ut midler for at interesserte kunne lage lærebøker til elever med finsk som 2. språk, og Lebesby kommune var raskt ute med søknad fordi dette var noe en av våre lærere virkelig ønsket å være med på. Ballen begynte å

rulle: Kommunen fikk tilsagnet.

Elisa søkte, og fikk, permisjon fra jobben ved skolen for å jobbe med boka. Resultatet kom i 2011 – ei ny, flott bok.

Ungdomstrinnsboka var etterfølgeren og ble utgitt høsten 2015. Underveis har hun hatt samarbeid med finsklærer ved Båtsfjord skole, samt

at det i den første boka er lokale bilder fra vår skole.

På vegne av Lebesby kommune har Elisa vært medlem i den nasjonale eksamensnemnda i finsk for grunnskolen og videregående skole, hvor av et år som leder. Da veiledninga til læreplanen i finsk som 2. språk skulle lages, var Elisa leder i nemnda som gjorde dette.

En god gjeng finskelever ved Kjøllefjord skole. Fire elever manglet dessverre da bildet ble tatt. Bakerst fra venstre: Jim Joensuu, Elisa V. Pirttimäki, Linnea H. Bergmo, Nini Koivumäki, Otto S. Rasmussen, Niclas Øfeldt, Amanda Evensen, Iina S. Rasmussen, Hannele K. Vähäkuopus og Ronja Øfeldt. Andre rad fra venstre Jonathan Joensuu og Marthine Holand. Fremste rad: Lærer og forfatter Elisa ligger på bordet.

KREATIVT VERKSTED FOR UNGDOM

  Marit Bakken

I høst møttes en gjeng kreative damer på Galleri Christensen for brainstorming og planlegging. Tanken bak møtet var enkel, vi ønsker å gi et nytt sosialt tilbud til ungdommene i bygda. I Kjøllefjord er vi så heldige at vi har et mangfold av fritidstilbud å velge mellom, både for store og små. Likevel har flere savnet et tilbud når det kommer til mer kreativ tenkning og håndverk. På møtet ble vi enige om at dette er noe vi må få til. Vi søker tilskudd og så lager vi en turnus hvor det alltid er minst to voksne til stede. Mens vi venter på svar, rydder vi loft og kjeller for å finne materialer og utstyr nok til å komme i gang raskt.

I utgangspunktet ønsker vi at dette skal være et kreativt møtested der ungdommene står fritt til å velge hva de vil holde på med, dermed er de selv med på å utvikle tilbudet. Så langt i høst har vi tegnet, malt, sydd, lagd smykker og dørschild. Etterhvert ønsker vi også å legge til rette for kurskvelder innen forskjellige emner. Vi har allerede hatt kunstner Zlatina Petkova innom en kveld. Da var det tegning og maling som sto i fokus og de oppmøtte fikk hjelp og veiledning til å utvikle ferdighetene sine. Når desember kommer blir det juleverksted med gløgg og pepperkaker. Kanskje blir det mange hjemmelagde julegaver under treet i år?

Vi er ute etter ungdommer som liker å lage ting, fra 8. klasse og oppover. Her kan de strikke, sy, prøve redesign, snekre, male, bake, tegne, eller bare sitte sammen og drikke en kopp te. Velkommen til Galleri Christensen på mandager fra kl 19 - 21.

Vil du vite mer? Stikk innom på mandag eller lik oss på facebook.

OPPVEKST

Steinalderkurs

Hvordan var det å leve her i steinalderen? Dette fikk 6. klasser fra Lebesby, Kjøllefjord og Mehamn oppleve i juni år da de dro på steinalderkurs i Lebesby.

  Nils Borge Teigen

Det vil si, ikke alt skjedde på steinaldervis. De fikk sove i gymsalen og bruke sine egne klær samt spise mat fra Bøgebergs landhandel.

Men de fikk som steinalderfolk flest være mye ute i naturen og utnytte noen av dens ressurser. De fikk også se minner i fra denne tiden. I Mannskardvika ligger det nemlig to steinhellegraver og ved Lindstrømelva en steinalderboplass. Disse var vi og så på.

Ved gammen lagde vi mat på steinaldervis. Elevene ble delt inn i grupper som tilberedte hver sine ingredienser. Foruten butikkmat var det også ville planter som de hadde sanket. Så pakket vi det inn aluminiumsfolie og la det i et hull i jorden sammen med noen opp-

varmede steiner. Deretter fylte vi det igjen, og etter en tid var maten kokt i kokegropa.

Den andre dagen var vi i skogen i Elvedalen. Der møtte de en enslig, gammel steinaldermann som fortalte om det gylne horn. Det var nabostammen «Den onde horde» som hadde tatt det, og nå fikk de det farlige oppdraget å befri det. Men før de kom så langt, hørte de et skrik. To av jentene våre hadde begitt seg inn i det ulovlige land. Der var de blitt brutalt overfalt og tatt til fange.

Men de tapre elevene lot seg ikke skremme. Modig forserte de over floden og begav seg inn i det ukjente fiendeland. Der fant de fangene og hornet. Takket være deres handlekraft og snarrådighet befri de dem og hornet etter en kort, men dramatisk kamp, rett for øynene på en skrekkslagen fiende.

Den siste dagen ble mer rolig. Da fisket de med mark i Prestvannet.

Været var brukbart, men ikke helt topp. Det var derimot elevene. De var både positive, greie og engasjerte. Derfor er det topp å være steinaldermann i Lebesby anno 2015.

Et fargerikt prosjekt

1. God stemning rundt bordet på Lebesby omsorgssenter med Ellen og aktivtør Anne-Karine Teigen. **2.** Pia Maria Hammer synes farger i mørketid har gitt god kommunikasjon, mye latter og kos. Her sammen med Olufine Josefsen. **3.** Lillemors sommerbilde.

Spennende kunst er blitt et viktig lyspunkt for beboerne ved sykeavdelingen i Kjøllefjord og Lebesby omsorgssenter.

 Silje Elise Grevsnes Sigrd Larsen

Gjennom prosjektet Farger i mørketid som startet i september, og fortsetter utover nyåret, har beboerne fått et kulturtilbud gjennom midler fra Fylkeskommunen i regi av Den kulturelle spaserstokken.

Et av målene for den kulturelle spaserstokken er å legge til rette for økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren, slik at det utvikles gode lokale kunst- og kulturprosjekter. Tidligere kultursjef Silje Elise Grevsnes har i samarbeid med sykepleier Ingunn Sørbø, aktivtør Sonja Pettersen og Anne Karine Teigen arbeidet for å heve kulturtilbudet til de som ikke kan oppsøke det selv. Da passet det godt at Sigrd Larsen som til vanlig jobber som kommunepsykolog i Lebesby kommune, holder på med etterutdanning i kunst og uttrykksterapi. Hun tok på seg kunstnerhatten og sørget for god gjennomføring av prosjektet.

VITALITET, HELSE OG LIVSGLEDE

En ettermiddag i uken har beboerne blitt samlet for å høre opplesning av utvalgte dikt, lyttet til musikk og gjort enkle øvelser med fokus på pust og avslapning. Det er ikke ferdighetene som har stått i fokus, men målet har vært at de eldre skal få gjenoppdage en liten stund med egen skaperkraft og glede. Noen lukker øynene og nyter musikken. Det handler om samvær, og at det er godt å være tilstede i gruppen. Det har blitt til en hyggelig fellesopplevelse når også de ansatte finner fram farger og maler sammen med de gamle. Deltagelsen skaper trygge rammer og trivsel: «At han «Per» va en sånn kunstner visste jeg ikke, ja, da kommer du jo høyt på listen», kan bli sagt med glimt i øyet. De ansatte forteller også at brukerne er mye roligere og virker mer tilfreds etterpå.

FREMKALLER MINNER

Hos demente kan aktiviteter som er relatert til opplevelser tidligere i livet, gjøre at klare minner kommer opp. En sang, bevegelse eller annet kan sette i gang noe og åpne opp rom i oss, som kan ha vært lukket lenge. Sigrd

Larsen forteller at hun etter kort tid så stor forbedring i bevegelse til noen av deltakerne. Fra starten med skjelvende «skisser» begynte store og fargerike kunstverk å vokse frem. Men hva kommer på maleduken? Det har vært mye sjø og bølger, forteller hun, mens i dag kom det plutselig en kamel løpende. En beboer malte det tidligere hjemstedet sitt, med husene, fjosen og faren på sjøen. En annen maler strålende sol, gress- strå med seg og barnebarn. Etter hver arbeidsøkt har de sett på bildene og snakket om dem. Hva forteller bildene oss?

Når kreativiteten får blomstre dukker det også opp gode historier, minner og sang. Noen har blitt inspirert til å synge høyt, mens andre river i med flørt og romantiske historier, med latter og moro. Når de tør å ta fatt på fargene og la penselen gå, blir det malt måneskinn og mimret om tidligere tiders måneskinnsturer med fare for hjertesorg. De gamle vet at det er ikke til å spøke med. Farger i mørketid skal avrundes med utstilling både i Kjøllefjord og i Lebesby med fest, der ansatte, pårørende og andre interesserte er velkommen.

LEBESBY BIBLIOTEK

Biblioteket er igjen åpent for publikum etter en tids stengning. Åpningstider onsdag kl. 1730 til kl. 1930 og torsdag kl. 1100 til 1400.

Nils Borge Teigen har ansvaret for biblioteket og på åpningsdagen 21. oktober ble det også servert kaffe og kaker av Anne Teigen. Det var stort frammøte og hyggelig stemning. Mange barn var også innom for å se på alle barnebøkene. Det vil bli servering av kaffe/kaker med ujevne mellomrom utover vinteren.

VARDEVANDRING

Topptur/vardevandring-konkurransen er avsluttet for i år og bøkene i postkassene er hentet inn. Nordkyn turlag har delt ut en nydelig turkopp i tre som årets premie til de som har gått 7 turer eller flere. For de som ikke har hentet premien, ligger den å venter på deg hos Elly Larsen. Nordkyn Turlag takker for flott deltagelse og informerer om at de har fått ny facebookside.

Halloween

Å markere Halloween er blitt en tradisjon på Kjøllefjord ungdomsklubb.

Unni Esp

I år var det de unge arrangørene som planla og gjennomførte arrangementene sammen med voksne mentorer. Komiteen var: Anna Julie Wallenius, Marcos Zuniga, Elise Lauritsen, Sanna Lillevik og DJ Jørgen Kaarby.

Det hele startet kl. 16, og varte til kl. 24. Først Halloween party for 5. - 7. klassinger, så Halloween-Disco for alle som deltok på Kjøllefjord Svømmeklubbs 50-års jubileumstevne, og på kvelden var det Halloween-chilling for ungdommene.

Elise B Lauritsen i et skremmende antrekk.

Stemningen var god, men kanskje litt skummel under Halloween-feiringen.

Unge arrangører f.v. Marcos Zuniga, Sanna Lillevik og Anna Julie Wallenius.

Remi Andre Jensen (t.v.) og Fredrik Evensen ble to skumle karer.

UKM i Trondheim

Peter Wiik og Sanna Lillevik (på bildet til høyre) representerte Lebesby kommune med en novelle, mens Magdalena Jensen (under) var i Trondheim med et flott maleri.

Fokus på lokalsamfunn

Også i år har ordfører Stine Akselsen gjennomført prosjektet «Vårt lokalsamfunn» med 6. klasse ved Kjøllefjord skole. Fem økter med hva et lokalsamfunn er, hva som kjennetegner Kjøllefjord og kommunen, samt hva som er viktig for at et samfunn skal fungere og utvikle seg. «Vårt lokalsamfunn» er en del av Ungt Entreprenørskap sitt programtilbud til skolene.

KJØLLEFJORD KINO DESEMBER OG JANUAR

Program med forbehold om endringer

13.12.15 KL 18.00

HOTEL TRANSYLVANIA 2

Animasjon/familiefilm

20.12.14 KL 20.00

STAR WARS: THE FORCE AWAKENS

Action/eventyr

27.12.14 KL 18.00

SOLAN OG LUDVIG

Animasjon/familiefilm

03.01.16 KL 20.00

POINT BREAK

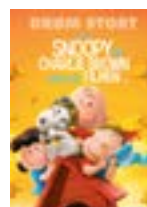
Action

10.01.16 KL 18.00

KNØTTENE

Animasjon/familiefilm

17.01.16 KL 18.00

JOY

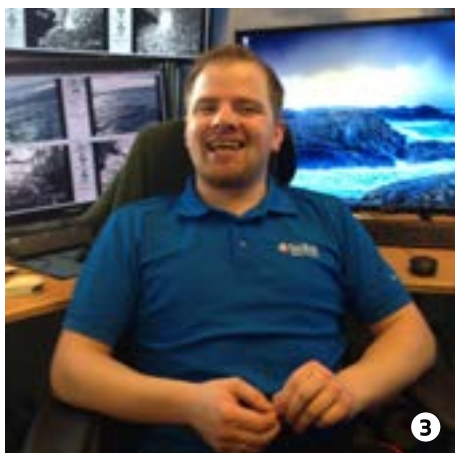
Komedie/drama/biografi

Mer filmfakta finner du på Filmweb.no

SalMar har stor tro på

1. SalMar satser på kompetansebygging. Nye lærlinger i SalMar: Øyvind Liland og Jørgen Jørgensen. Foto: Kent Angell 2. Ordfører Stine Akselsen og næringskonsulent sammen med SalMar-representantene Ronald Wærnes og Tommi Pirttimäki. Foto: Irene Lange Nordahl 3. Michael Bech stortrives i jobben i SalMar. Her forer han laksen

I Norsktoppen er det anledning for næringslivet å presentere seg. I dette nummeret er det SalMar sin tur. Selskapet ønsket å vise frem lokaliteten Øyra og inviterte dermed Lebesby kommune med på befaring.

 Toril Svendsen

SalMar har etablert mange arbeidsplasser i Lebesby. Totalt har SalMar 17 faste årsverk i Laksefjorden. Det innebærer i alt 23 ansatte, inklusive vikarer. SalMar utgjør med dette en betydelig arbeidsplass i kommunen, og dette er faste stillinger og spennende jobber. På turen til Mårøya fikk vi fra Lebesby kommune et innblikk i driften til SalMar.

– Det er gode forhold for matproduksjon i Laksefjorden, noe vi ser i fin vekst på fisken og lave lusetall. Det legger et godt grunnlag for mange faste arbeidsplasser hos oss i Lebesby, sier Ronald

Wærnes, regionleder i SalMar Finnmark. Erfaringene våre etter at vi overtok drifta fra den forrige aktøren, er svært gode, og vi har stor tro på dette området.

– Fra mitt tidligere virke kjenner jeg mye folk på Nordkyn, og det kommer godt med i jobben. Det er mange flotte folk i området som jeg har stor respekt for. Vi har også eget kontor og leilighet i Kjøllefjord, sier han.

ØNSKER Å HANDLE LOKALT

SalMar er også opptatte av å handle lokalt, og handler konsekvent hos lokale leverandører der dette er mulig. Totalt handlet SalMar varer og tjenester for 1,9 millioner kroner i Lebesby kommune i 2014, og for over 1 million kroner i Gamvik. De er opptatt av stadig å se etter flere aktuelle leverandører i Finnmark, noe selskapet vil fortsette med.

– Jeg har min bakgrunn fra mange år i hvitfisknæringen, og det er svært interessant å se forskjellene mellom hvitfisknæringa og havbruk. I lakseproduksjonen har vi kontroll på hele verdikjeden

– fra rogn til ferdig produsert laks, og det er en utrolig spennende reise å få være med på, sier Ronald Wærnes.

SalMar opererer ut fra tre landbaser i Lebesby kommune: Dyfjord, Hopseidet og Kalak. Det er i hovedsak to driftsområder for produksjon på sjøen: Mårøfjord, som betjenes fra basene i Kalak og Dyfjord, og Eidsfjord som driftes fra Hopseidet. SalMar har per nå produksjon på Kvitelv og Øyra, samt på Bondejorda og Hovdenakken.

– Vi føler oss veldig godt tatt imot av både kommunen og lokalbefolkningen, noe som selvsagt er svært viktig for oss. Men vi forstår også at noen kan være skeptiske og at vi bør være flinkere å informere om driften vår. Som næringsaktør er vi også opptatte å bidra til lokalsamfunnet, og vi har blant annet gitt støtte til en rekke frivillige lag og foreninger i kommunen. Dette vil vi også fortsette med, sier Ronald Wærnes.

BYGGER KOMPETANSE

– Vi har i dag i alt fem lærlinger i SalMar

Lebesby

Toril Svendsen på bedriftsbesøk på SalMars lokalitet på Øyra, og følger med på kamera som er montert i hver merde.

i Lebesby. To unge flotte medarbeidere som har gått på akvakultur blå linje ved Nordkapp videregående skole, og tre voksne læringer. Vi svært opptatte av å bygge solid kompetanse i vårt selskap, og målet er at samtlige av våre læringer skal ta fagbrev innen akvakultur, fortsetter Ronald Wærnes.

SalMar orienterte også om at de er svært opptatt av bærekraft, noe som innebærer at de har høye standarder på sin produksjon. Blant annet benytter de ikke kobberimpregnerte nøter på anleggene, og heller ikke såkalte Kitinhemmere ved avlusing.

– Vi vil også fremheve at vi over tid har god historikk på lusehåndtering i nord, og at vi bygger oss opp på ikke-medikamentell behandling. Det innebærer at vi blant annet satser på forebyggende tiltak som rognkjeks (rensefisk) og luseskjørt. SalMar er et stort selskap som kontinuerlig tilegner seg kompetanse fra andre områder. Denne kompetansen kommer selvsagt godt med når vi planlegger vår produksjon i Laksefjorden, avslutter Ronald Wærnes.

Arctic SeaWorks AS har foretatt vedlikeholdsmudring i havna på Veidnesklubben i høst. Foto: Toril Svendsen

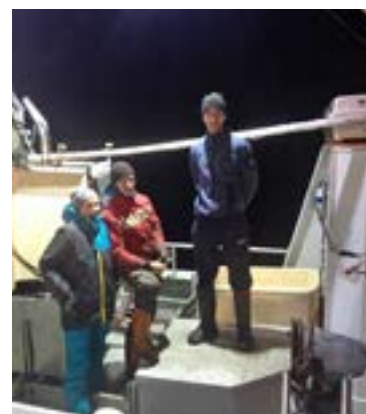
Mudring på Veidnesklubben

Havna på Veidnesklubben er i høst blitt mudret ved hjelp av midler fra Kystverket.

Toril Svendsen

Lebesby kommune startet for to år siden arbeidet med å få finansiering til vedlikeholdsmudring av havna på Veidnesklubben. Gjennom årenes løp har elvestrøm i kombinasjon med vind og bølgepågang gjort at sandmasser er blitt ført inn i havna. Større fiskeriaktivitet med flere fiskefartøy i Veidnesklubben har gjort at behovet for mudring har økt. Da Veidnesklubben fortsatt er definert som en statlig fiskerihavn, fikk kommunen innvilget midler fra Kystverket Troms og Finnmark til å foreta mudringen. Kystverket har dekket 100 % av kostnadene med dette arbeidet. Firmaet Arctic Seaworks (ASW) fikk oppdraget og mudringen av løsmasser/sand har foregått i august og september. Målet om å komme ned til – 3 meter LAT (laveste astronomiske tidevann) var ikke så lett å nå. Både rundt den kommunale kaia og i området

mellom kaia og moloen møtte ASW på fjellgrunn, men i vedlikeholdsmudring ligger det ikke midler til å sprengte vekk fjell. Forholdene er likevel blitt mye bedre enn de var tidligere. I Lebesby kommune er det registrert til sammen 92 fiskefartøy, hvorav 20 av disse er hjemmehørende i Veidnesklubben. Bare hittil i år er det registrert 8 nye fiskefartøy i Veidnesklubben (av 17 nye fartøy i hele kommunen), noe som igjen krever utbedrede forhold i havna.

Romualdas Kasiliauskas på Veidnesklubben har kjøpt fiskebåten «Viking». Foto: Svein Vegar Lyder

Brøyting og snørydding av kommunale veier, gater og plasser

Frank Pettersen

ANSVAR

I følge veglovens bestemmelser har kommunen ansvaret for brøyting av kommunale veier og gater. Likeledes har Staten ansvaret for brøyting av riks- og europaveier mens fylkeskommunen er tillagt ansvaret for brøyting av fylkeskommunale veier.

KOMMUNALE VEIER

Alle andre veier og gater, herunder gang- og sykkelveier, som ikke er private eller statlige/ fylkeskommunale.

BRØYTETJENESTEN

Målsettingen med brøytinga er at de kommunale veiene skal være farbare for fotgjengere og kjøretøy som er utstyrt for vinterkjøring innen kl. 0700 mandag til fredag. For å nå denne målsettingen, må det aksepteres at brøyting iverksettes fra kl. 0500. I helgene utsettes fristen for gjennombrøyting til kl. 0800 på lørdager og kl. 0900 på søndager. Under vanskelige værforhold må det aksepteres at denne målsettingen ikke overholdes. Fjerning av tilfylte masser i avkjørsler er huseiers ansvar, jfr. veglovens § 43.

Dag- og kveld kl 0700 - 2300

Brøyting igangsettes senest når snødybden er ca 10 cm. Ved kraftig snøfall og snøfokk kan snødybden bli atskillig mer enn dette før veiene er gjennombrøytet.

Om natta kl 2300 - 0700

Brøyting utføres ikke om natta. Ved meget vanskelige værforhold som kan medføre stenging av samleiene, kan brøyting utføres om natta. Generelt må det påregnes dårligere fremkommelighet om natta enn om dagen.

HØVLING

Høvling av veinettet iverksettes for å hindre at snø- og is sålen på veiene blir så tykk at det blir dype spor i veibanen som kan medføre ulykker. Videre må høvling gjennomføres for å sikre fremkommeligheten når sålen går i oppløsning som følge av mildvær. Dette er spesielt viktig utpå ettervinteren/våren.

Vedlikeholdshøvling utføres jevnlig i løpet av vinteren. Vedlikeholds høvlingen vil normalt medføre at innkjørsler til private tomter fylles med tørre snø- og ismasser. Fjerning av tilfylte masser i avkjørsler er huseiers ansvar, jfr. veglovens § 43.

Nedhøvling av snø- og is sålen om våren når sålen begynner å gå i oppløsning, vil medføre at innkjørsler fylles med våte snø- og ismasser. Disse massene vil som oftest fryse til en nærmest ugjennomtrengelig is barriere dersom massene ikke fjernes innen kort tid etter høvlingen. Fjerning av disse massene er også huseiers ansvar i følge veglovens § 43, men Lebesby kommune har av flere årsaker valgt å rydde de private avkjørsleene ved slik høvling. Dette gjøres med traktor og/ eller hjullaster som følger etter veghøvelen. Traktoren/ hjullasteren greier naturlig nok ikke å holde følge med høvelen, noe som medfører at det kan ta noe tid før avkjørselen blir ryddet etter høvlingen.

OFFENTLIGE PARKERINGSPLASSER

Kommunen har ansvaret for rydding av de offentlige parkeringsplassene. Snørydding av disse er satt bort til private entreprenører. Opplegget og målsettingen for snørydding av parkeringsplassene er det samme som for brøyting av veier og gater.

SANDSTRØING

Lebesby kommune foretar ikke friksjonsmålinger av veidekket før strøing da slikt utstyr ikke finnes i kommunen. Strøingen foretas derfor etter en vurdering av forholdene.

Målsettingen med strøingen er å sikre at alle trafikanter kan ferdes på det kommunale veinettet, herunder parkeringsplasser og gang- og sykkelveier, på en trygg måte slik at skader på personer og materiell i størst mulig grad unngås.

Hus-/ gårdeiers ansvar

- Hus-/ gårdeier skal selv fjerne snø etter brøyting og høvling fra privat avkjørsel, jfr. veglovens § 43.
- Hus-/ gårdeier skal fjerne all vegetasjon på egen tomt som henger utenfor tomtegrense og ut i trafikkarealet (fortau/veibane), jfr. veglovens § 31.
- Hus-/ gårdeier skal ikke legge snø på trafikkarealet (fortau/veibane) etter rydding av egen tomt, jfr. veglovens § 57.
- Hus-/ gårdeier skal flytte/ fjerne kjøretøy inkl. tilhengere som er til hinder for vedlikehold av veien, jfr. vegtrafikklovens § 37.

Det viktigste var *freden*

Toralf Wallenius, Kjøllefjord 2015. Foto: Gulla Nyheim Gramstad.

Dette er utdrag av en samtale med Toralf Wallenius, 93 år.
Jeg møter en ung mann i en eldre herres kropp. Blikket er klart som stål, eller krystall passer kanskje bedre. Gode replikker sitter løst, og vi får en fornøylig stund sammen. Jeg har lyst til å bli der lenge, og jeg blir, mannen interesserer meg, han har mye å fortelle.

 Gulla Nyheim Gramstad

Kjøllefjord er på sitt vakreste da jeg treffer Toralf Wallenius i slutten av august, i hans velholdte, trivelige hjem i Kjøllefjord. Han sitter i en komfortabel stol ved vinduet og titter ut på Kjøllefjord som ligger badet i sol. Gerd Omli Wallenius, hans spreke svigerinne, enke etter Edmund Wallenius, er innom til kaffe.

- Jeg har det så godt, man kan ikke ha det bedre. Det er fantastisk å ha familie rundt seg, ja du må ikke snakke,

smiler Toralf. Han er svært takknemlig for å ha familie i nærheten, som ringer og stikker innom. Tvers over veien bor hans datter Sigrun med sin familie. Og sønnen Tor ringer tre ganger i uken. To andre døtre tar jevnlig kontakt og barnebarn var på besøk i sommer.

- Har du bodd i Kjøllefjord bestandig?
- Nei, jeg er født i Skjønningberg, vi var fire brødre. I 1925 flyttet vi til Oslo, og bodde på Kolbotn i nesten to år. Min far var på Stortinget for Ar-

beiderpartiet. Jeg var så liten på det tidspunktet, at jeg ikke husker noe fra den tiden.

ENKE MED FIRE BARN

Familien flyttet tilbake til Finnmark, Toralfs far ble syk, og han kjøpte et lite fiskebruk i Kjøllefjord. Det blir ikke brukt som fiskebruk, men som husrom for familien som måtte flytte fra Skjønningberg. Faren døde av kreft i 1927, bare 42 år gammel.

Reidun Wallenius omkranset av sine tre døtre, Sigrun, Lill og Ingrid, i Kjøllefjord.

Moren satt igjen alene med fire sønner, Leif, Kristian, Edmund og Toralf.

- Det var ikke enkelt på den tiden. NAV eksisterte ikke, heller ikke pensjon for stortingsmenn. Det eneste de hadde utenom lønnen var fri reise. Så vi måtte tidlig ut å tjene noen kroner, på fiskearbeid og å egne lina.

Da faren ble syk var Toralf i ett år fostersønn hos den velstående Klykenfamilien i Skjønningberg.

- Der hadde jeg det som en prins. Det var 12 barn i familien. På kaminen stod et stort ur. På hvert tall hadde de et bilde av et barn, etter som de var født, sier Toralf.

Men familien skulle oppleve at også moren ble syk. Hun ble rammet av den store folkesykdommen, tuberkulose og havnet på Grefsen Sanatorium i Oslo. Sykdommen var uhyggelig smittsom, og før medisinene kom døde halvparten av alle nye tuberkulosestilfeller.

I dag, på global basis, er sykdommen fortsatt en stor trussel, 1,7 milliarder er smittet med tuberkulose. Altså en tredjedel av verdens befolkning.

Edvard Munch har for all tid levendegjort tuberkulosens ubarmhjertighet i maleriet «Det syke barn». Barnet i sengen har dødens stempel og moren sitter bøyd i utrøstelig sorg over tapet hun snart skal lide. Men Anna Wallenius ble frisk. Hun døde i 1978, 85 år gammel.

WALLENIUS FRA NORD-FINLAND

- Du ble her i Kjøllefjord?

- Ja, jeg har vært her, bortsett fra under evakueringen, da var vi i Hardanger.

Toralf er født 10. september 1922. Foreldrene var Anna og Christian Wallenius. Walleniusnavnet stammer fra Nord-Finland, hvor bestefaren var fra. Han kom til Finnmark på 1860-tallet, da Finland var rammet av hungersnød. Man tok bark fra trærne og malte til mel, derfor ble tiden kalt for barkebrødstiden.

Nøden tvang Toralfs bestefar til Norge. De fleste av finlenderne som kom til Norge slo seg ned i Øst-Finnmark. Bestefaren havnet på Nordkyn. Her var det fisk og arbeid å få. Bestefaren drev med bygningsarbeid og som skomaker, og var med å bygge skolen i Skjønningberg.

- Skjønningberg var et stort fiskevær på den tiden?

- Ja, ved århundreskiftet finnes det bilder av enorme strekninger med fiskehjeller og fisk til tørk. Det var de dårlige havneforholdene som ødela Skjønningberg. Ved nordvesten og når nordaværet stod på var en prisgitt skjebnen, det var mange båter som forliste der. Fortøyningene holdt ikke i uværet, båtene rak på land og forliste. Det fantes store nordlandsbåter og gangspill på land, hvor de dro båtene opp om kveldene, og berget seg på den måten. Det var et slit, i tillegg var det dårlige priser på produktene.

Det var vanskelige tider i Norge. I 1920-30 årene i Norge var det virkelig krise. Det gjaldt store deler av kyst-Norge. Folket som bodde i innlandet og bøndene hadde det nok noe bedre, mener Toralf. I Skjønningberg bodde det cirka 150 mennesker. Da brenninga skjedde i 1944, ble Skjønningberg i likhet med andre steder 100 % nedbrent, det var ikke flisa igjen.

- Det rare er at arbeidet med å bygge vei var påbegynt før krigen, og veien ble fullført etter freden. Og så kom det elektrisk strøm, begge delene et gode. Men da flytta folk, 4-5 år etter krigen, til Porsgrunn- og Skiens området. De solgte husene sine, og i dag er det bare hytter i Skjønningberg. Ingen bor der om vinteren, mens på somrene er det mange som kommer dit.

HJEM TIL ASKEN

Toralf giftet seg med Reidun Øien fra Mårøya. Hun var en driftig dame som drev blomsterforretning i Kjøllefjord i mange år. Hun kjøpte granplantebusker fra et gartneri på Helgeland. Mesteparten av trærne i Kjøllefjord kommer fra Reiduns blomsterbutikk. Toralf og Reidun fikk fire barn sammen. Sigrun, Tor, Ingrid og Lill. Bare Sigrun bor i Kjøllefjord. Barna har gitt ham 10 barnebarn og 6 oldebarn.

- Dessverre mistet jeg Reidun for 15 år siden, hun ble kun 74 år. På oversiden av huset vårt er det plantet to slike granbusker, mellom gråsteinene. Den ene er nå blitt 6 meter høy og den andre er høyere enn huset. Det er voldsomt som det har vokst. Før var det bare fiskehjeller og sur lukt bort over veien her, men nå dufter det av grønn skog, smiler Toralf fornøyd og legger til, det betyr bare en ting, jeg begynner å bli trollgammel!

Han har drevet elektrofirma og butikk i Kjøllefjord i mange år. Har bakgrunn som elektriker og har vært i bransjen fra 1946 til 1995, da sluttet han, 73 år gammel. Det betyr at hans familie dro tilbake til Kjøllefjord så snart det var mulig etter krigens slutt.

- Ja, vi var snar, alle ville hjem, hjem til askedungene. Vi havna under fremmede forhold, vi visste jo ikke hvor vi skulle, ble bare plassert, men vi hadde det veldig godt. Folk i Lofoten delte det de hadde med oss. Og så kom vi hjem da, det fantes ingenting, bortsett fra fyrlykten som stod på odden i Kjøllefjord. Så kom det opp en brakke hist og her, alt var svært provisorisk.

Det var staten som stod for den foreløpige gjenoppbyggingen, inntil folk fikk husbanklån, og fikk bygd opp sine egne hus på permanent basis. Alt dette tok sin tid.

– Den første tiden, hvilket samhold det var. Vi begynte på null alle sammen, folk var i godt humør, det viktigste var freden vi hadde fått. Her var det bare å stå på, og gå på med krum hals. Hvis ungene maste på moren at de ville ha pannekaker til middag, var dette i orden, mora laget røra, men manglet gjerne stekepanne. Da gikk hun bare inn i nabogården og sa: Jeg må få låne stekepannen, og så var det i orden. Alle fikk låne det de hadde bruk for. Det gjaldt også verktøy og alt mulig annet, forteller Toralf.

Toralf mener at det var samholdet som gjorde at ting vokste og utviklet seg så fort. Myndighetene la til rette for gjenoppbyggingen. Det ble behov for planlegging av det nye samfunnet, for eksempel regulering av tomter,

Reidun og Toralf Wallenius på bærtur, medbragt datidens hvite og populære lerretstelt. Kjøllefjord ca 1947.

Gjenreisningstid - Kjøllefjord, en brakkeby i 1947.

alt skulle begynne på nytt og være på permanent basis. Han har fulgt utviklingen og sier vi har det fantastisk godt i Norge. Lang ferie har man fått, det er gode priser på fisken, og de siste fire årene har det vært mye fisk i havet. Noe som sies skal ha med temperaturen i havet, hvor fisken trekker mot Barentshavet.

– Men det er ikke alle som har det slik i dag. Det er bare å se på nyhetene på TV. Etter freden og siste verdenskrig har det aldri vært så mye krig, som det er nå. Situasjonen i dag, kan snart sammenlignes med Holocaust. Det er så en kan gråte når en ser unger som ikke vet hvor de skal, eller vet hvor foreldrene er. Og det ser ut til å øke for hver dag, det er noen tyranner som regjerer, akkurat som Hitler og Stalin i Sovjetsamveldet. Vi har mye å takke for her i Norge og Norden, som har hatt fred så lenge.

EN VOND SAK

Samtalen mellom oss bølger frem og tilbake. Jeg tar en slurk kaffe mens jeg lytter til denne kloke og fascinerende mannen. Kjente kjøllefjordnavn som Rygh, Karlstad, Fikse, Henningsen, Hustad og Horst er navn som ikke finnes mer i Kjøllefjord, noe han synes er trist. Han minnes utflyttede kjøllefjordinger som pleide komme nordover om sommeren, men det er det blitt mindre og mindre av. De er døde, han karakteriserer seg selv som trollgammel, så det føles natur-

lig. Og jeg tenker i mitt stille sinn, at å være «trollgammel» og fungere slik som han gjør, slik at jeg simpelthen blir «trollbundet» av han, da er man en åpenbar ressurs i samfunnet. Jeg sukker litt for meg selv og håper at Kjøllefjord vet å gjøre bruk av denne ressurssterke flotte mannen, mens det ennå er tid. Hodet hans er fylt med kunnskap som mange kunne ha nytte av å kjenne til. Plutselig sier han:

– Du har skrevet mye i menighetsbladet, jeg har lest alt sammen. Og du skrev om Baard Owren Tvette. Jeg kjente han. Han konfirmerte meg og flere til i 1938. Han var en prest utenom det vanlige, han var ikke det minste snobbete. Han ble urettferdig behandlet, det var sant hvert ord du skrev! Han prøvde ikke annet enn å gjøre godt, han stod i skitten overalls og hjalp folk, og så var han prest samtidig. Så ble han beskyldt for «nazigreier», og så var han så langt unna nazismen som det gikk an å komme. Det var fæle greier, at han ble behandlet av prosten og biskopen på denne måten, er en forferdelig historie. Han var lærer i flere år på Lebesby, etter krigen, han fikk jo ikke være prest.

Toralf forteller videre om Tvette, saken om ham har tydelig gjort et sterkt inntrykk. Tvette var en prest litt annerledes enn slik prester vanligvis fremstod. Tvette hadde sitt hjem på Lebesby, men når han var i Kjøllefjord tok han ikke inn på hotell som de andre prestene pleide, han bodde på Almennstua.

Baard Owren Tvette, en aktet sogneprest i Lebesby 1935-1948, ble suspendert de tre siste årene. Toralf Wallenius var konfirmert av Tvette i 1938. Foto: Odd Tvette, Lebesby 1939. (Historien om Tvetes underlige og tragiske skjebne er beskrevet i «Gråt mitt elskede Finnmark», en samling artikler av Gulla Nyheim Gramstad, utgitt i en liten bok av B. Lillevik AS, Kjøllefjord).

Det var en liten og gammel «kåk», kanskje 100 år gammel. Der kunne alle ta inn hvis de manglet tak over hodet. Der tok Baard Tvette inn når han kom til Kjøllefjord for å ha gudstjeneste. Der bodde han, fyrte i ovnen og folk kunne se røyken fra pipa.

– Hovedgrunnen til fordømmelsen av Tvette, var at han ikke fulgte lærerne til Kirkenes, fordi han hadde funnet ut at han kunne gjøre mer med å være her

og arbeide, enn å sitte på Kirkenes å demonstrere. Hjelp folk her, hvor vi tross alt var i krig. Nei, det gikk ikke an, og så satte de stempel på han at han var nazist. Han var jo det motsatte!

TO NAZISTER I KJØLLEFJORD

– Det var to nazister i Kjøllefjord. Den ene var kommunekasserer og han var litt farlig. Han gikk med hakekors, men han gjorde ikke noe galt som jeg

vet om. Ordføreren het Forslund og var fra Ifjord. Han ble avsatt fordi han nektet å utføre ordre fra nazihold. Det var greit nok, Forslund spaserte bare ut. Bestyrer Tryggeseth på Aarsether var fra Møre, han ble tilsatt som ordfører. Han var nazisympatisør.

Det tror jeg vi skal være glad for; Tryggeseth var en dårlig nazist.

Radioen var tatt fra folk i Kjøllefjord. Men Tryggeseth som var nazist og ordfører hadde radio. Han var ungkar og bodde alene i i annen etasje ute på Aarsetherbruket. Før krigen hadde han en kameratgjeng som pleide å besøke han. Det var Edmund Wallenius, Karlstadguttene og Henningsen karene. Alle i 30-40 årsalderen. Det fortsatte under krigen. Men når klokken nærmet seg syv om kvelden og en kunne høre på London, fikk han det fryktelig travelt. Han var fri for sigaretter og måtte bort på kiosken, og sa, dere behøver ikke gå, dere kan være her mens jeg drar bort og kjøper sigaretter. Han visste jo hva det dreide seg om, og at noen var så frekk å skru på radioen mens han var borte brydde han seg ikke om. Slik fikk karene ferske nyheter.

– Det ble rettssak etter krigen, jeg var der, og det var fullt hus. Tryggeseth skulle dømmes. Han ble ikke dømt og gikk ut som fri mann. Det viste seg at han hadde hjulpet mange. Han kom tilbake som bestyrer også etter krigen.

Wallenius forteller at Kjøllefjord ikke hadde så mange problemer under krigen. Det var verre på Sværholt hvor det bodde to familier. Det var rene krigsskueplassen med tyskere og kanoner, fordi de hadde festningsverk og bunkersanlegg der.

Til Kjøllefjord kom fire-fem tyskere og bygde en vakthytte oppe i Lilledalen ovenfor Helsesenteret. De var der et par vintre før de forsvant. Siden var det ikke faste soldater i Kjøllefjord. Men det det var mye av i Kjøllefjord, var tyskernes forpostbåter, som var armerte trålere, halveis krigsskip. De kunne komme fire-fem stykker om natten og lå her ved kaien, og gikk så ut igjen om morgenen.

Det hendte det rak farlige hornminer i land. De ble tauet ut i havet og ble uskadeliggjort av marinen. En tøff kjøllefjording tok saken i egen hånd engang da en hornmine rak i land i fjæra. Han fikk skjøvet den fra land med bare nevene. Navnet hans var Joakim Pettersen.

USLÆLIG VERDENSREKORD

Hurtigrutene har vært og er en stor interesse for Toralf Wallenius; han har reist med samtlige hurtigruter bygget etter andre verdenskrigs slutt. Hele 17 rundturer har det blitt.

Wallenius er medlem i foreningen Østenfjeldske Hurtigrutevenner, og ble i 2014 kåret til verdensrekordholder i antall hurtigrutereiser med flest skip. Det var en suveren seier. Mannen som ble nummer to hadde kun reist med 34 hurtigruteskip.

Av 84 skip som har gått i hurtigrutetrafikk fra 1893 og frem til i dag, har Toralf vært passasjer ombord i 52 av dem. Da har han kun regnet med de skipene han er hundre prosent sikker på at han har reist med. Plansje av samtlige hurtigruteskip i stort format eier han; det var en enkel sak å telle hvilke skip han hadde reist med.

Hans første reise var som toåring med «DS Haakon Adalstein» fra Kjøllefjord til Trondheim, sammen med sin mor. Den reisen husker ikke Toralf, det var hans mor som hadde fortalt ham om den.

Av alle gangene han har tatt hurtigruta, sommer som vinter, er reisen i 1941 en av turene som kunne blitt mest skjebnessvanger for ham. Han reiste med «DS Vesterålen» fra Tromsø til Kjøllefjord. Ubåter jaget utenfor Finnmarkskysten og beskjøt hurtigrutene. Bare uker etter Toralfs tur ble historiske «Vesterålen» skutt i senk ved Øksfjord. «DS Vesterålen» var legendarisk, det var pionerskipet som seilte fra Trondheim til Hammerfest i juli 1893.

«DS Lofoten» gikk ut fra Vardø, sydover. En russisk ubåt forfulgte henne og skjøt etter skipet. «Lofoten» var kullfyrt dengang, hadde god fart og de speeda på alt de kunne, mens svartrøyken stod ut gjennom skorsteinen. Ubåten forfulgte dem der de krysset frem og tilbake, og kom seg rundt Sletnes og inn til Mehamn. Der ble de liggende i to-tre døgn, det ble siste tur for «Lofoten».

Skipet kom ikke tilbake i hurtigrutefart før andre verdenskrig var slutt. Samme gamle vakre skip, men i fornyet utgave. I juli 2015 skriver ABC nyheter at «MS Lofoten» har passert Polarsirkelen 3.000 ganger, med samme motor.

Etter 1942 våget ingen av hurtigrutene å gå lenger nord enn til Tromsø. Da ble fraktefartøy og is-

Hurtigruta «Lofoten», en gammel travet på kysten, populær i sin svarthvite eleganse. Toralf Wallenius har gjennom tidene reist med 52 ulike hurtigruteskip, Kjøllefjord 2013.

havsskuter satt inn på ruten mellom Tromsø og Kirkenes. Forbindelsen var livsnødvendig for finnmarkingene, mat og post skulle frem, og det var kun sjøveien, veier og flyforbindelse fantes ikke. Det var en trafikk med livet som innsats, og to ishavsskuter ble senket, og passasjerer omkom. Toralf reiste flere ganger med disse skutene, siste gang i september 1943. Da ble de beskyttet fra fly, men klarte å komme seg unna. Finnmarkskysten var et farlig farvann med utlagte miner, og torpedoer fra ubåter.

- En gang reiste jeg og en annen kjøllefjording med en av disse ishavsskutene til Honningsvåg. Ombord var det to gaster med marineklær og marinekraver på seg. Det var norske med nazimarine klær som arbeidet for tyskerne. Min kompis ga meg et hint om at jeg ikke burde snakke med dem. Har mange ganger tenkt på dette i ettertid. Det skulle altså bli slik at du traff på to mehamnværinger, naboer, som en ikke kunne snakke med fordi de var nazister. Den var hård den.

Uten å si for mye galt, men det var mange nazister i Mehamn. Og så var det politisjefen Martinsen fra Mehamn som ble skutt i Oslo. Jeg husker kona hans, en veldig hyggelig dame, hun var postfullmektig her i Kjøllefjord i flere år etter krigen. Jeg husker

ikke navnet hennes.

Wallenius minnes mye, også en annen som drev butikk, en artig kar kjent for å snu på tioringen. Han var ofte innom Toralfs butikk, og vi hadde mange diskusjoner og småkrangler, flirer Toralf. Toralfs bror Leif traff han engang han kom fra Klubben, der sola nettopp hadde vist seg etter mørketiden, og da kunne man jo ønske seg tre ting. Hva ønska du deg, spurte Leif. Mannen dro litt på det, men så kom det: - Pæng, pæng, pæng!

Vår samtale nærmer seg slutten. Toralf forteller at Ingmar Nyheim, min far og han bygde tømmerhytta som familien Wallenius fremdeles har. Toralf gikk på skole med min kusine Asbjørg Wik. Nå er det kun han og Dagny Enoksen igjen av klassekameratene. Ja, tiden har gått og diverse «revolusjoner» har han opplevd. Som overgang fra blekk og penn til kulepenn, en kulepenn kostet 67 kroner i slutten av 1940-årene. Da Toralf sluttet var telefaksen i bruk, pc har han ikke skaffet seg.

Jeg drikker ut kaffen, vil bære koppen ut på kjøkkenet, det får jeg ikke lov til. Han må da ha noe å gjøre, sier Toralf. Jeg lukker døra etter meg, klapper reven som vokter boligen, og begir meg ut i den lune sensommerkvelden i Kjøllefjord.

Det ble en trivelig lørdag på Bøgeberg Landhandel da butikken markerte «Handle lokalt dagen». Også på Kunes ble dagen markert med sosialt samvær både på butikken og i lavvoen.

✍ Toril Svendsen 📷 Irene Bøgeberg

«Handle lokalt dagen» er et fast innslag i slutten av oktober. 275 distriktsbutikker over hele landet gjennomførte kampanjen for lokal handel, i samarbeid med det statlige Merkur-programmet.

BUTIKKSTI I LEBESBY

Bøgeberg Landhandel markerte «Handle lokalt dagen» den 31. oktober. Det ble velfortjent kake og kaffe til alle trofaste kunder som kom innom. Butikken hadde trekning av et gavekort på 500 kr for de som handlet for mer enn 200 kr på lørdagen.

Det var stor interesse for butikkstien, med poster rundt i butikken. Lokale spørsmål rundt på postene gjorde stien ekstra artig og på post nr 5 skulle kundene lage et dikt. Det kom inn mange flotte forslag og noen av disse blir å lese på facebooksidene til Bøgeberg Landhandel utover vinteren. Selv synes Irene Bøgeberg at det er artig å finne på noe for å få folk i butikken litt oftere, og arrangerer derfor blant annet aktiviteter i adventida. - Nå i starten av november er jakta over, og da er det litt stille i butikken. Men heldigvis har vi litt gjennomfartstrafikk. Mange stopper for å se hva vi har her, og blir imponert over vareutvalget, sier Irene Bøgeberg.

LAVVO PÅ KUNES

Også Kunes Opplevelse og Handel markerte dagen. - Mange var innom butikken på lørdag, og som alle andre lørdager hadde vi kaffe og vafler og trekning på u-flax, sier Bjørghild Masternes. (U-flax er en trekning blant alle Flax-lodd som ikke gav gevinst, og når krukka er full trekkes en vinner av et nytt Flax-lodd.) Om kvelden hadde vi invitert til sosialt samvær med musikk og skravling uti de små timer i lavvoen på camping. Det ble en stor suksess, og det var mellom 25 - 30 med stort og smått. - Vi hadde lagd en stor gryte finnebiff og det var kaffe til de voksne og brus til ungene.

DERFOR BØR DU HANDLE LOKALT!

Merkur-programmet setter fokus på nærbutikens viktige rolle i et lokalsamfunn. «Handle lokalt – velg nærbutikken» er slagordet for kampanjen. Merkur-programmets hjemmeside har mange gode argumenter for hvorfor vi bør handle lokalt, noe vi i Norsk toppen gjerne deler med våre lesere:

Nærbutikken er viktig for et levende lokalsamfunn, både som servicesenter og som møteplass. Når du handler lokalt, støtter du opp om det som skjer i lokalsamfunnet ditt. Dersom butikken forsvinner, blir bygda mindre attraktiv på alle måter.

«HANDLE ble markert i

Grete Reitan Erlandsen og Stina Ingelin Nilsen svarer på spørsmålene i post 2 i butikkstien hos Bøgeberg Landhandel. ▲

Det var et jevnt løp, men John Olsen hadde flest riktige svar i butikkstien, og vant dermed en gavekurv. ▼

LOKALT DAGEN»»

Lebesby og på Kunes

Kunes opplevelse og handel inviterer til sosialt samvær og visning av alle tre lavvoene; en vanlig grill-lavvo, en med badstue og en kjøkkenlavvo.

Foto: Bjørg Masternes

Kunes Opplevelse og Handel. Mary-Ann J.Eilertsen (f.v.), Mette Molteberg, Ruth-Irene Johansen og Perly-Eva Landsvik følger spent med når Svein Eilertsen foretar u-flax trekningen. Foto: Bjørg Masternes

Sandra Hansnes hadde skrevet dagens fineste dikt om bygda, og hun vant te og sjokolade. Vinnerdiktet: «Bygdelivet er flott, alt er så topp. Her stiller vi opp for stort og smått, stopp»

Handle
lokalt
– Velg nærbutikken

10 gode grunner til å handle lokalt

1. Nærbutikken er et navn i lokalmiljøet.
2. Butikken er en viktig del av infrastrukturen i distrikts-Norge.
3. Nærbutikken er bygdas servicesenter.
4. Nærbutikken er god på service.
5. Nærbutikken er et viktig møtested.
6. Butikken er bygdas vertskap.
7. Butikken gjør bygda mer attraktiv.
8. Nærbutikken støtter lokale aktiviteter.
9. Butikken er en del av det lokale næringslivet.
10. Det er miljøvennlig å handle lokalt.

Kreativ planlegging av nytt bibliotek

Det manglet ikke på kreative innspill og ønsker for det nye folkebiblioteket da kommunen inviterte til planleggingsverksted.

 Hege Johansen

Byggearbeidene på rådhuset har startet opp, og planleggingen av biblioteket som skal ligge i bygget er også godt i gang. Lebesby kommune har fått 350 000 kr i tilskudd til prosjektet fra Nasjonalbiblioteket. Disse midlene brukes blant annet på studietur, bistand fra interiørarkitekt, lokal medvirkning og innredning av en helt ny avdeling.

STUDIETUR PÅ ØSTLANDET

I oktober dro prosjektgruppa på studietur for å lære mer om nye trender i biblioteksektoren. Vi besøkte Nes-odden folkebibliotek som ligger i et flerbruksbygg, slik vårt nye bibliotek vil gjøre. I Stavern fikk vi høre om erfaringene ved Norges første meråpne bibliotek – der brukerne har tilgang til biblioteket før og etter vanlig åpningstid og i helgene. I Oslo deltok vi på seminaret «Hvordan lage et makerspace» ved Deichmanske bibliotek. Lebesby nye bibliotek blir et av de første i landet med en såkalt makerspaceavdeling – et slags felles hobbyrom utstyrt med nye teknologiske hjelpemidler og digitale verktøy.

TERESE TEGNER BIBLIOTEKET

Vi samarbeider med interiørarkitekt Terese Simonsen ved Steinsvik Arkitektkontor i Tromsø. Terese bidrar med planløsningsskisser, samt forslag til farge- og materialvalg, innredning og møbler. Terese besøkte Kjøllefjord i november i forbindelse med planleggingsverkstedet. Hun var svært fornøyd med resultatet, og reiste hjem med kofferten full av gode idéer som hun nå jobber med å få ned på papiret.

KREATIV PLANLEGGING

Rundt 20 personer deltok på verkstedet, deriblant elevrådet ved Kjøllefjord skole. De kom godt forberedt, og hadde med seg mange innspill fra medelevene. Deltakerne fikk i opp-

Elevrådsrepresentanter med kreative innspill. (F.v.) Patrick Mathisen, Remi Jensen og Eilert Jenssen.

På studietur i ærverdige Deichmanske bibliotek i Oslo. Fra venstre prosjektleder Hege Johansen, interiørarkitekt Terese Simonsen, rådgiver i Finnmark fylkesbibliotek Heikki Knutsen, skolebibliotekar og lærer Hanne Arrrup-Øien og fylkesbiblioteksjef Stine Qvigstad Jenvin.

gave å diskutere hva de kunne tenke seg å gjøre i det nye biblioteket. Alle idéer ble skrevet på post-it-lapper og plassert på store ark – som til slutt bugnet av knallgode og morsomme innspill.

Noen foreslo filmkvelder og et sted hvor ungdom kan holde foredrag. Andre så for seg hyggelige møteplasser, en god, gammeldags lesestol, og små lesehuler for de aller minste. En deltaker så for seg en lyttestasjon for musikk og lydbøker. En annen hadde en idé til en interaktiv litteraturliste.

HVA SKJER FREMMER

Utover vinteren og våren vil vi invitere til brukermøter og informasjonskveld på biblioteket hvor makerspacekonseptet vil bli introdusert nærmere. Her kan de som har lyst få prøve ut noe av utstyret som kommer i makerspaceavdelingen. Kanskje har du også ønsker for hva slags utstyr som bør kjøpes inn?

Vil du holde deg oppdatert om prosjektet, kan du følge prosjektbloggen på bibliotekets nye nettside:

www.lebesbybibliotek.no

Jakten på historien **om den ukjente pomor**

Pomor betyr «ved havet» og blir brukt som betegnelse på en sjøfarer på havet i nord - en russer som har sitt tilholdssted ved Kvitsjøen. Denne historien handler om en ukjent pomor som endte sine dager ved havet, på Mårøya, i Lebesby kommune. Han kom aldri hjem til Kvitsjøen, og vi vet ikke hvem han var. Men det har Kjell Sørbø en drøm om å finne svar på.

 Silje Elise Grevsnes

(t.v) Ingrid Lyngedal, Svein Rune Wian, Michael Bech Elvestad, Alexander Krasnoperov, Kurt Farstad, Gerd Farstad, Father Alexander Koptev, Silje Elise Grevsnes, Father Vladimir Kolpakov, Larissa Koptev, Anthony Koptev, Kjell Sørbo og Arkady Medvedev etter seremonien på Mårøya. Fotograf: Tatiana Amossova (Båtfører Tor Wik er ikke med på bildet).

Pomortiden forteller om handelen i nord fra begynnelsen av 1700-tallet som varte helt til den russiske revolusjonen i 1917 satte stopp for slik privat handel. Men det fortelles historier om at det likevel tok noen år før den siste pomorskuta seilte ut fra Finnmarkskysten.

Handelskontakten gikk begge veier og hadde stor betydning både for nordmenn og russere. Særlig i perioder med krig, uår og forsyningsvikt sørfra. Russerne kom hovedsakelig med mel, gryn og bygningsmateriale, seilende på skuter som ble kalt lodjer. Med seg tilbake hadde de saltet fisk i tønner. Det må ha vært litt av ett syn under blomstrings-tiden på 1800 – tallet, når det årlig kom mer enn 300-400 russiske skip med en samlet besetning på over 2000 mann.

Siden de samme pomorskutene ofte kom til de samme stedene år etter år, ble befolkningen godt kjent med skipper og mannskap. Når folk møtes og blir kjent med hverandre og hverandres kultur, skapes det forståelse og tillit. Vennskapsbånd blir knyttet. Russerne var kjent for å være til å stole på, og de utviklet et eget handelsspråk som kalles «russenorsk» for å kommunisere med hverandre. Det nordnorske folket hadde slik et positivt forhold til russerne og handelen med dem.

SPOR AV RUSSISK KULTUR

I ettertid er Pomorhandelen blitt et kulturbegrep for nordmenn og russere. Prosjektet Den ukjente Pomors grav er slik en måte å gjenreise de historiske forbindelsene på. Historien starter når Kjell kom til Mårøya for første gang og fikk se graven. Tre korset som står på en høyde for seg selv i naturskjønne omgivelser, var gjennom tiden slitt av vær og vind. Lokalbefolkningen med Kåre Øien og andre gode hjelpere hadde gjort en god jobb med å holde det ved like. Dette rørte Kjell som med en

gang fikk mange spørsmål, men ikke nok svar. Alt han fikk vite var at den som lå i graven bare var 19 år da han hadde omkommet i en tragisk ulykke der han fikk veltet kokende vann over seg. Astrid Øien var en av de som overvar seremonien ved gravleggingen fra avstand og det ga et sterkt inntrykk. Da Kjell for seks år siden tok med kunstneren Igor Filippov til øya for å vise ham graven, prøvde Igor å tyde inskripsjonen på korset. Selv om det var vanskelig å tyde, kunne det se ut som det sto: «Kozhin 1903». Dette ga Kjell

Representanter fra Barentssekretariatet Trude Pettersen, Laila Dalhaug sammen med Kjell Sørbo og Silje Elise Grevsnes. Foto: Barentssekretariatet

et håp om at han kunne finne flere spor på UiT Tromsø; - «Jeg prøvde å finne informasjon gjennom arkivene, men det er svært vanskelig. Både fordi mye av det som skjedde ikke er nedskrevet, brent opp under krigen, men også fordi «Kozhin» er et vanlig russisk navn».

SPENNENDE KULTURUTVEKSLING

Årene gikk, men tanker om historien til den ukjente pomoren dukket ofte opp hos unge Sørbo. I vinter la han ut bilder av korset på internett, og fikk respons fra kontakter i Arkhangelsk. Det ga ham inspirasjon til å fortsette jakten. Han reiste til Arkhangelsk for å møte Arkhangelsk Pomorforening som arbeider med å dokumentere pomorhistorien. Der bestemte de i fellesskap å lage dette prosjektet sammen. Men for å kunne gjennomføre prosjektet måtte det finansieres, og etter å ha fått positivt svar fra Fylkeskommunen, SalMar, Nordkapp Havn, Lebesby kommune og Barents sekretariatet kunne jakten på historien om den ukjente pomor fortsette.

I august kom det en delegasjon i fra Arkhangelsk. Reisefølget besto av to ortodokse prester med venner. De var utsendt av erkebiskopen av Arkhangelsk og hadde velsignet et kors i Vardø. Nå kom de for å se graven til den ukjente pomor på Mårøya. Det var en nydelig dag og solen skinte, men bølgene var så høye at sjøspruten sto over dekk på veien ut til øya. Det var høytidelig stemning når prestene med følge kom i land og gikk i prosesjon opp til graven. Et par av lokalbefolkningen hadde møtt opp og stemningen var magisk da prestene tok på seg liturgiske kapper og hodeplagg. Under seremonien vigsllet de det gamle korset og graven med røkelse, sang og bønn.

Så var det klart til avreise fra norsk side. Tidligere kultursjef og artikkelfor-

fatter Silje Grevsnes reiste sammen med Kjell Sørbo. På veien til Arkhangelsk stoppet vi i Kirkenes for å møte hovedsponsor ved Barentssekretariatet. Rådgiver og saksbehandler Kim Stenersen var en av de som synes prosjektet er et viktig og et flott initiativ: «Det er viktig å støtte slike prosjekt, fordi det har en historisk verdi, men også fordi det involverer mange folk fra begge sider. Slike «folk til folk» samarbeid er med på å holde dørene åpne til Russland». Når vi ser hvordan verden er i endring rundt oss i dag, er kanskje samarbeid mellom vanlige folk som støtter opp om vennskap og fredsskapende samarbeid spesielt viktig.

Videre på vår reise til Murmansk møtte vi Willy Bang Stenersen som skulle bli med til Arkhangelsk som tolk. Siden jeg aldri hadde vært i Russland før, visste jeg ikke hva jeg kunne forvente. Men reisen har gitt meg inntrykk som jeg kommer til å huske resten av livet. Det var en spennende by og vi ble tatt imot med åpne armer og gjestfrihet fra folket på Arkhangelsk side. De var like interessert i å finne ut av historien som vi var, men også i å knytte nye vennskapsbånd. Gjensynsgleden med prestene som hadde vært på Mårøya var stor. Og hva annet kan man forvente fra to prester med svart belte i karate som spiller i rockeband, enn at de tok oss med på Hard rock cafe? Siden kommunikasjon er så mye mer enn bare ord, men også uttrykkes gjennom blikk, gester, stemmeleie og intensjonen bak det som blir sagt, gikk de språklige utfordringene bra. Vi møtte også flere kunstnere og kulturarbeidere med tilknytning til Kjøllefjord. Som kunstmaler Sewa Vidjakin og Rune Paulsen som arbeidet med kultur i Lebesby kommune tidligere.

Et av målene Kjell hadde satt for reisen var et møte i bispedømmet Arkhangelsk. Tilstede var blant annet Den honorær konsul for Norge, Andrey Shalyov, som organiserte møtet, erkebiskopen av Arkhangelsk Daniel, og medlemmer av fylkesrådet i Finnmark - Remi Strand og Svein Iversen. Under møtet ble det diskutert flere viktige temaer knyttet opp imot prosjektet. Erkebiskopen pekte på at det er problematisk at det ikke eksisterer noen oversikt eller kartlegging over russiske graver og kors i Nord-Norge. I beste fall, er det bare lokalbefolkningen som vet om dem. Derfor var han takknemlig for Kjell Sørbo sitt initiativ. De som deltok på møtet var enige om at det er på tide at denne delen av historien får mer oppmerksomhet og at både det offentlige

Kjell Sørbo sammen med Nicholas A. Sidorov

og den russisk-ortodokse kirken har et ansvar her. Som Remi Strand sier det - «Gjennom generasjoner har Finnmark og Arkhangelsk-regionen hatt svært gode relasjoner. Dette prosjektet er slik et veldig sterkt symbol på vår tidligere historie og fremtidige fellesprosjekter».

Siste stopp før avreise var å hente det nye korset som var laget av treskjærermester Nicholas A. Sidorov. Med oss dit hadde vi journalister fra Arkhangelsk side som filmet seansen. Korset skulle bli fraktet til Norge, men det gikk ikke helt smertefritt, selv om alle papirer var i orden. Da korset skulle over grensen ved Storskog ble de stoppet. Men heldigvis ordnet alt seg etter et par telefoner og bekreftelse fra både russisk og norsk side. Og korset står nå trygt i Kjøllefjord etter å ha blitt fraktet 2300 km i påvente av det som skal skje videre.

INVITASJON TIL SEREMONI

Når det nye korset skal settes opp skal det være etter den ortodokse tradisjonelle måten. Derfor akter Kjell å invitere representanter for kirken og myndighetene fra russisk og norsk side tilbake til Mårøya. Kjell Sørbo har også vært i møte på den russiske ambassaden i Norge og invitert Andrey Kulikov til å representere. Bidragsytere fra begge sider blir også invitert og det kommer til å bli en høytidelig seremoni. Datoen er ikke satt enda, men vi har nettopp fått bekreftet at historikeren Einar Niemi fra Uit vil delta og fortelle om pomorhistorien. Og hvis Kjell får det som han ønsker kommer vi til å få vite mer om historien til den unge pomoren. Som han uttrykker det: «Jeg har en drøm», som Martin Luther King sa. Drømmen består i å finne ut hvem denne mannen var, og om han har slektninger. Det ville være et mirakel».

Møte med Biskopen av Arkhangelsk Daniel, father Alex og father Aleksander

Foto: Christoffer Jensen

Med hjertet i Finnmark av Gulla Nyheim Greamstaad

Gulla Nyheim Gramstad har levert historier om mennesker med tilknytning til Lebesby kommune i På Norsktoppen siden På Norsktoppen startet opp i 2004. Nå har hun samlet disse i boken «Med hjertet i Finnmark».

Boken omhandler intervjuer foretatt med finnmarkinger bosatt ulike steder i Norge. De beskriver eget og forfedres gode liv, men de forteller også om drap, ulykker og sult. Her er det fortellinger om eventyrlige fiskefangster, ellevill humor, store idrettsprestasjoner, krigens gru og brutale lærere. Dette er en alvorlig bok, men også en bok som kaller på latteren.

Boken fås kjøpt hos

Nordkyn bok og papir

Strandveien 95, 9700 Kjøllefjord

Epost: nordkyn@fribokhandel.no

Tlf 78 49 82 53

eller kan bestilles fra

Nordkyn Forlag

Liakollveien 26b, 1259 Oslo

Epost: nordkyn@forlag.no

Tlf 454 24 849 / 934 18 601

Bokfakta

Med hjertet i Finnmark

Format 17 x 24 cm, 304 sider innb.

Ca 300 bilder, navnerregister ca 1000 personer

Pris 399,- + porto/forsendelse 70,-

Årets julegave?

